

2005: Ekonomide Düşüşün Başlangıcı

Mustafa Sönmez

Yakın tarihinin en derin krizini 2001’de yaşayan Türkiye, izleyen 3 yılda yüksek büyüme hızları yaşadktan sonra 2005’te tekrar bir düşüşe geçti. Bu düşüşün 2006’da süreceğini ve yeni bilinmezlere doğru toplumu sürükleyeceğini artık en “pembe gözlüklü” analizciler bile kabul etmiş görünüyorlar.

Oysa 2005’e girilirken, IMF ile sürdürdükleri ilişkilere pek güvenen ve “IMF çapası sağlam, bir de AB çapasını attık mı, denizde, karada ölüm yok!...” diyenler şimdi bu çapaların denizi taradığına , atılan çapalara rağmen geminin yalpaladığına şaşırıp kalıyor ve yeni arayışlar deniyorlar.

Gemi, çapalara rağmen neden dibi tarıyor? Birincisi IMF ile yapılan anlaşmanın temel taşları Türkiye’yi içten içe eritiyor ve deyim yerindeyse iliğini kurutuyor. Bu politikaların ana unsuru olan “kur politikası”, TL’nin aşırı değerli hale gelmesine aldırıyor, bunun enflasyonu düşürücü etkisini öne çıkararak reel ekonomide yarattığı tahribatı, yıkımı umursamıyor. Ancak, 2005’te de iyice ortaya çıktı ki, ucuz döviz, ithalatı kamçılıyor, ihracatı caydırıyor ve dış açığı hızla büyütüyor. Böylece ulaşılan cari açık 25 milyar dolara doğru rekor bir düzeye ilerlerken milli gelirin de yüzde 6,5’ünü aşıyor. Bu ölçüde bir cari açığın, Türkiye’ye borç para verenleri, yatırım yapanları ürkütmesi , son zamanlarda IMF’yi bile endişelendirmiş durumda. (Ancak, IMF, patronu ABD’nin Büyük Ortadoğu İşgalinde işbirliği için kolladığı Türkiye’nin üstüne, yine patronun talimatı ile gitmemekte.)

Yine 2005’te, televoleci iktisatçıların bile ayırdına vardıkları bir çarpıklık iyice yükseldi. O da ucuz dövizin sanayinin rekabet gücünü kırması ve bu yıl yüzde 5-6’ya varması beklenen büyüme hızına rağmen, sanayide gerilemenin başlamış olmasıdır... Sanayi, ucuz dövizini fırsat bilip ihracatta üçte ikilik ithal girdi kullanarak rekabet gücü edinmeyi denemiş olmasına karşın, ucuz Asya malları ile rekabet edemiyor ve her gün bir yeni kalesi düşüyor. Dahili işlem rejimi adı verilen ve ihracatın omurgası sayılan sistemin verdiği sinyallerden anlıyoruz ki, bu yıl beklenen artışı gösteremeyen ihracat, 2006 için de umut vaad etmiyor.

Böyle olunca ihracatçı sanayiciler ne yapıyor? Çıplak gözle de izleneceği gibi, sanayide ucuzcu Asya ülkeleri ile rekabet etmek yerine, başka bir yere dükkan açıyorlar. Nereye? İnşaat sektörüne, yani iç pazara dönüş..Bir tür kaçış!..

2005 yılında alınan inşaat ruhsatları patlama gösterdi, 2005’in ilk 9 ayında inşaat sektörü yüzde 20’lik büyüme hızına ulaştı. Şimdi yatırımlar konut sektörüne, plazalara, kentsel altyapılara. Banka kredileri de tüketiciye konut kredisine yöneldi.

Beklenti şu ki, bu üretilecek konutlara, işyerlerine talebin önemli bir kısmı içeriden, önemli bir kısmı ise dışarıdan, yabancılardan gelecek. Böylece sanayi ihracatında kaybedilen muharebe, gayri menkul üretimi ve satışı ile kazanılacak.

Dış talepte en çok bel bağlanan kesim ise Körfez sermayesi. Yani, Dubai, Katar gibi petrol zenginlerinin sürece dahil..Bir de tatil bölgelerindeki satışlara Rusların , Avrupalıların ilgisi..

Bozulan kimya

Büyümenin kimyası, sanayi üretiminden inşaata, hipermarketçiliğe doğru kayarken, bu gerilemenin birçok ekonomik ve sosyal sorunu kaşıyıp enfekte edeceği açık. Büyük kentlerde yüzde 20'lere dayanan işsizliğe inşaat yatırımlarının çare olacağını düşünmek saf dillik. Ucuz döviz politikası sürerken inşaatın sanayiye tetikleyeceğini ummak da saf dillik. Ağırlığına bakmadan tonlarca mermer bile Afyon'dan alınmak yerine Çin'den ithal ediliyor!.. Şimdiden balon yapan bu yönelişin enflasyonu tetiklemesi ise kaçınılmaz. Büyük spekülasyona ve balonlamaya yatkın olan inşaat-gayrimenkul sektörünün en ufak bir iğne ucu görmesi ile yaşayacağı ve yaşatacağı krizi görmek için 1997'de Tayland'da başlayan ve çevre Asya ülkelerine bulaşan krizi anımsamak yeterli.

Bu bahiste iki şeyden daha bahsetmeli. Birincisi, AKP iktidarının büyük inşaat projelerinde kendisine yakın sermayedarlara kayırmacı davranması, eş-dost kapitalizminin (crony capitalism) yeni bir örneğini sunması ise, daha önce görülmüş kötü filmleri yeniden vizyona sokma çüreti olarak algılanmalı. Özellikle inşaat, emlak işlerinde eş-dost kapitalizminin krizlere ivme kattığının en yakın örneği 1997 Asya krizinde görüldü.

İkincisi, bu büyük şantiye, ağırlıkla, kırık fay hattı üstüne, büyük depremini bekleyen İstanbul'a kuruluyor!...Ne gam!..

Türkiye, 2005'ten çıkararak 2006'ya giderken aklın yerine tevekküle sığınmanın aczi içinde..

Sıcak Para ve AB çapası

Büyümenin kimyasındaki bu bozulmaya müdahale etmenin şansını kaçıran yöneticiler, duruma teslim olarak ekonominin bağımlılığı olan sıcak para girişinin aksamamasına tüm enerjilerini yoğunlaştırmış durumdadır. Hala yüzde 10'lara varan reel faizler ödenerek sıcak para girişi sürdürülmeye çalışılmakta ve o akış sayesinde çarklar dönmekte, borçlar çevrilebilmekte. Ama o sıcak paranın kaçıışı ihtimali ile de geceler uykusuz geçirilmekte. Yapılmaya çalışılan tek şey, sıcak parayı, "doğrudan yabancı sermaye girişi" ile ikame etmeye çalışmak..

Buna, cari açığın finansmanın kalitesini yükseltmek diyorlar!..Yani haraç verir gibi yüksek reel faiz ödeyerek sıcak para akışını sürdürmek yerine, doğrudan yabancı sermaye girişini sağlamak.. O nasıl sağlanıyor? Haraç mezat kamu malı satışları ile, özelleştirmelerle, rekabet karşısında tırsan Türk sermayesinin her tür işletmesini satışı, eldeğiştirmesi ile ve gayrimenkul satışları ile..Yoksa, ortada yeni yatırıma gelen yabancı sermaye pek yok!..

Bunun bile gerçekleşmesi için AB çapası çok önem taşıyor. Umulan o ki, beklenen doğrudan yabancı sermaye AB'den gelecek..Onun için AB ile ilişkileri

de iyi götürmek gerek. Ne var ki, 2005, AKP'nin biraz da muhtemel bir seçimi düşünerek "milli görüşcü" özüne dönüş yılı oldu. Bu mürteci yüzün ortaya çıkması ise hem AB'yi, hem TÜSİAD çevresini rahatsız etmiş durumda. Hele ki TÜSİAD alemi için, Türkiye imajına düşecek bir gerilim, bir belirsizlik, her an sıcak ya da soğuk para akışının kesintiye uğraması ve akabinde birçok şeyin altüst oluşunu da davet eder. Yılın son demleri bu gerilimle geçti..

En alttakiler..

Ekonominin genelinde, büyümenin kimyası bozulup çember daralırken, olan yine "alttakiler"e oluyor ve ne yazık ki, "onlar" müdahil olmazlarsa daha beteri yaşanacak. En büyük sorun işsizlik 2005'te de azalmadı. Resmi rakamlara bakarsak yüzde 9'larda seyretti, kentlerde yüzde 12-15 dolayında dolaştı. Büyük kentler dinamit gibi. Asayiş sorunu büyüyor, mafyalaşma doludizgin.

İş bulup çalışanlarda kayıt dışılık hızla artıyor. Yani SSK yok, güvence yok..Reel ücretlerde düşüş sürüyor. Sendikalaşma sıfır!..Açlıkla terbiye edilen çalışan sınıfı örgütleyebilen sendika yok!.. Türk-İş, bitik, DİSK, müze gibi. Güreleme var , damla yağmur yok!..

Hızla derinleşen gelir bölüşümünde devlet yine sermayeden yana. 2005'te de vergilerin yüzde 70'den fazlasını dolaylı vergiler oluşturdu. Yeni düzenlemelerle de sermayenin kurumlar vergisi düşürülüp yük, tüketici vergisine bindirildi.

Bütçenin harcamalar kalemine bakıldığında, IMF'ye verilen milli gelirin yüzde 6.5'u oranında faiz dışı fazla yaratma hedefi, yine anti-sosyal bir devleti hakim kılıyor. Eğitimden, sağlıktan, güvenlikten, adaletten, kültürden kesip borç ödemesine, askeri harcamaya yönelmiş "mali disiplinli" bir bütçe 2005'te olduğu gibi, 2006 , hatta 2007'ye de damgasını vuracak.

Seçim sizin...

2005, gerçekten de düşüşün başlangıç yılı oldu. Buradan 2006'da düşüşün süreceğini çıkarsamak gerekir. Küreselleşme savaşında ucuz Asya ülkeleri ile, onların ucuzcu işgücü silahı ile mücadele etmenin de imkansızlığını anlayınca, Türkiye burjuvazisi geri çekilmeye başladı. Bu geri çekilme, sanayicilikten inşaata, ithalatçı süpermarketçiliğe,hizmet sektörüne dönüş, bir tür küme düşme teslimiyeti aslında. Bunun bir çıkış olmayacağı, inşaatın, hizmetin yeterli istihdam ve refah yaratmayacağı gibi, spekülatif ve krize açık bir yöneliş olduğunu hatırlatmak gerekir. Döviz kazanma gücü düşen ekonominin büyüyen cari açığı sıcak paraya ödenecek yüksek faiz haracıyla besleyememesi halinde çöküşlerin an meselesi olduğunu anımsatmak gerekir.

2001 krizinin travmasını atlatamamış toplumun yeni bir çöküşle yüz yüze gelmesi en büyük facia. Yoksullaştırılmış bir büyümenin ardından yaşanacak bir

krizin yaşanmaması en büyük dilek ama ne yazık ki tehlike dualarla, dileklerle savruşturulamayacak kadar reel ve yaklaşıyor.

Bu tehlikeye karşı, krize neden olanların yapacakları, her zaman olduğu gibi, vergi bindirerek, işten çıkartarak, ücretleri yeniden düşürerek, sosyal güvenlik haklarını budayarak, anti-sosyalleşerek, köleci çalışma düzenleri getirerek, demokrasi görünümlü faşizan bir yönetim altında krizi aşmaktır.

Bütün bu olabileceklerin karşısında tetikte olmak, örgütlü olmak, alternatif yaklaşımlar geliştirmek ve hepsinden önemlisi hayata geçirmek bir alternatif...

Hiç bir şey yapamayıp kurbanlık koyun gibi boynu uzatmak da bir seçenek.

Herkes kendi seçimini, çaresiz, yapacak..